

A A SPIS TREŚCIPANEL NARZĘDZI

Eduś

Słownik pojęć

Zaloguj się

Zarejestruj się

ZMIENIAJĄCE SIĘ GRANICE

geografia, społeczeństwo

1. Województwo śląskie na mapie administracyjnej Polski
2. Zmieniające się granice i ludność województwa śląskiego
3. Współczesny podział administracyjny województwa śląskiego

Przypomnij sobie

1. Wymień jednostki podziału administracyjnego Polski.
2. Zlokalizuj województwo śląskie na mapie administracyjnej Polski. Podaj nazwy województw, z którymi sąsiaduje oraz ich stolicy.
3. Z jakimi krajami graniczy województwo śląskie? Z którym krajem ma dłuższą granicę?

1. Województwo śląskie na mapie administracyjnej Polski

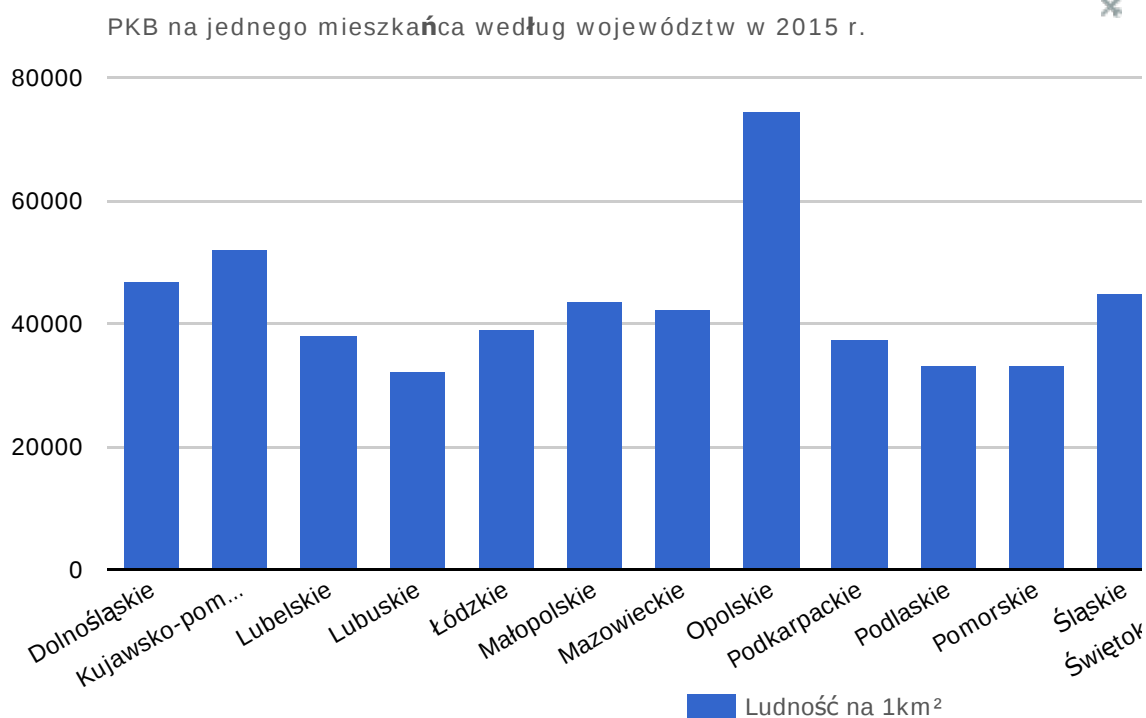
Województwo śląskie jest jednym z 16 województw na mapie administracyjnej Polski. Siedzibą władz województwa są Katowice – największe miasto w regionie (299 tys. w 2015 roku).

Jest województwem charakteryzującym się największą gęstością zaludnienia (371 o/km² w 2015 roku) i najwyższym wskaźnikiem urbanizacji (77,1% w 2015 roku). W 2015 roku liczyło 4 mln 571 tys. mieszkańców. Jest jedynym województwem w Polsce, na którego terenie znajduje się więcej miast na prawach powiatu (powiatów grodzkich) niż powiatów (zobacz tabelę w rozdziale 3). W jego granicach jest również najwięcej miast, bo aż 71.

Table has no columns. ✕

Źródło: Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2016 r., GUS 2016

Pod względem gospodarczym, według danych z 2016 roku, województwo śląskie z województwami mazowieckim (z Warszawą), dolnośląskim i wielkopolskim należy nadal do najbardziej uprzemysłowionych, chociaż nie zajmuje już czołowej pozycji. Pod względem produkcji sprzedanej wciąż zajmuje drugie miejsce po województwie mazowieckim. Jednak w tworzeniu produktu krajowego brutto (PKB) na głowę mieszkańca województwo śląskie zajmuje już tylko czwarte miejsce, za mazowieckim, dolnośląskim i wielkopolskim.

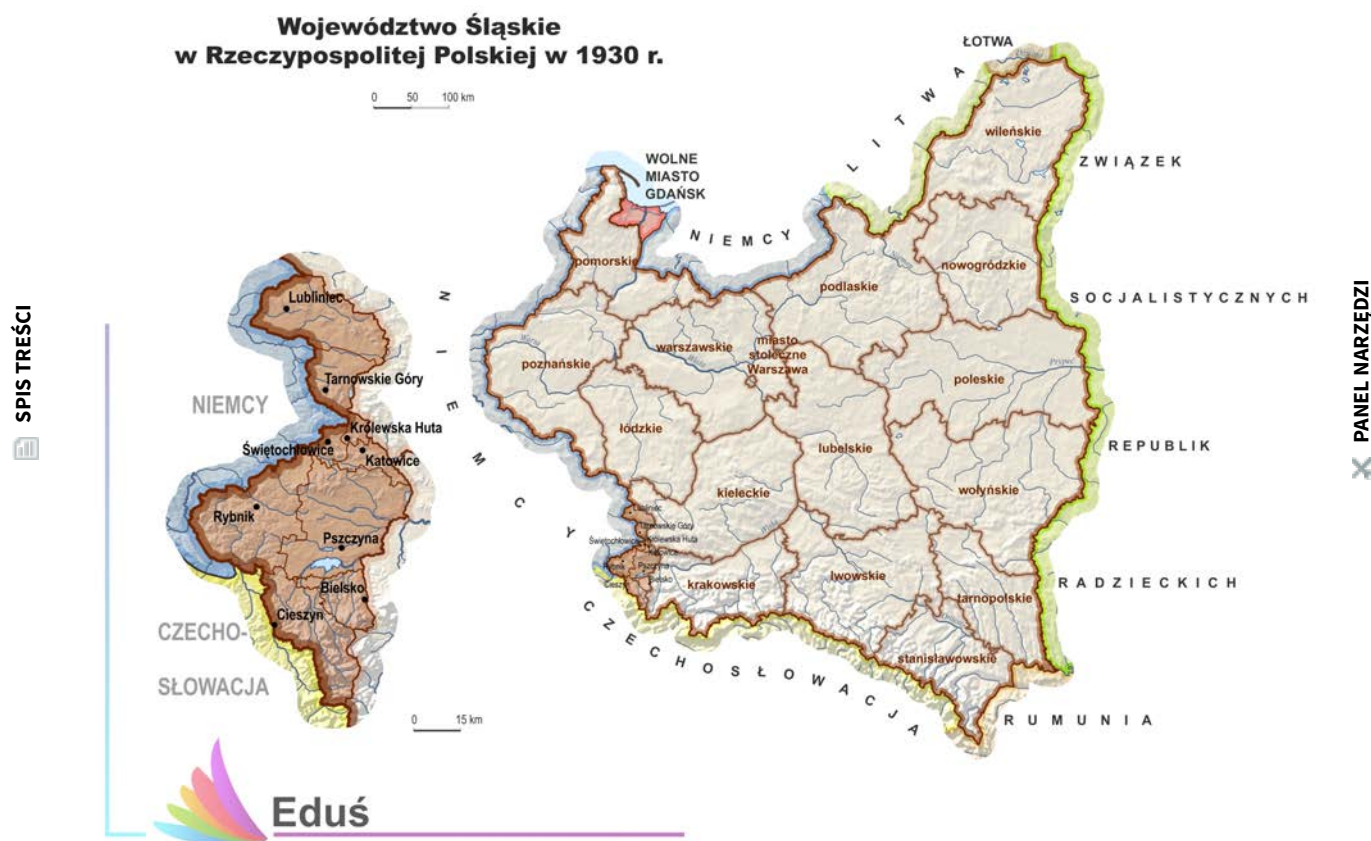

Źródło: Dane GUS 2016

2. Zmieniające się granice i ludność województwa śląskiego

A A

Województwo śląskie ze stolicą w Katowicach pojawiło się po raz pierwszy na mapach w 1922 r. Było najmniejszym województwem w międzywojennej Polsce, obejmującym 8 powiatów (początkowo, wewnętrzną strukturę województwa śląskiego tworzyło 7 powiatów górnośląskich: katowicki, lubliniecki, pszczyński, rybnicki, rudzki, świętochłowski, tarnogórski, oraz 2 ze Śląska Cieszyńskiego – bielski i cieszyński. Katowice, Królewska Huta oraz Bielsko, jako miasta wydzielone, były siedzibami powiatów miejskich. Ten podział parokrotnie ulegał zmianie). Nowo powstałe województwo składało się z ziem, które do końca I wojny światowej wchodziły w skład dwóch różnych systemów państwowych, przez co w obu jego częściach funkcjonowało zupełnie odmienne prawo, system szkolnictwa oraz zwyczaje regulujące różne aspekty życia publicznego.

Województwo śląskie na mapie administracyjnej Polski w 1930 r.

Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej (wyk. EXGEO, www.exgeo.pl)

Z okresu międzywojennego pochodzi gmach Sejmu Śląskiego, wybudowany w stylu modernistycznym w latach 1925–1929. Znajdująca się w nim sala sejmowa była wzorcem dla sali Sejmu II RP.

Archiwum Państwowe w Katowicach

Niewielkie terytorialnie województwo śląskie było najgęściej zaludnionym w skali całego kraju. Średnia gęstość zaludnienia województwa wynosiła 307 osób na km², czyli prawie **czterokrotnie** więcej niż w Polsce, gdzie średnia wynosiła 80 osób na km². Znaczna gęstość zaludnienia wynikała z wyższego niż w pozostałych województwach poziomu uprzemysłowienia, co jednocześnie wpływało na strukturę zawodową ludności. Według danych z 1931 roku, spośród osób czynnych zawodowo 54,6% było związanych z „górnictwem i przemysłem”, co prawie trzykrotnie przewyższało normę krajową. Według spisu powszechnego z 1931 roku, województwo śląskie zamieszkiwało 1 295 027 osób, co stanowiło 4,4% ogółu mieszkańców II RP. Jednocześnie mieszkańcy województwa odznaczali się różnorodnością narodową oraz w mniejszym stopniu religijną.

Województwo śląskie jako jedyne w kraju posiadało swoją autonomię, nadaną decyzją Sejmu RP w 1920 roku poprzez tzw. „statut organiczny”. Dzięki temu województwo posiadało Sejm Śląski i Skarb Śląski.

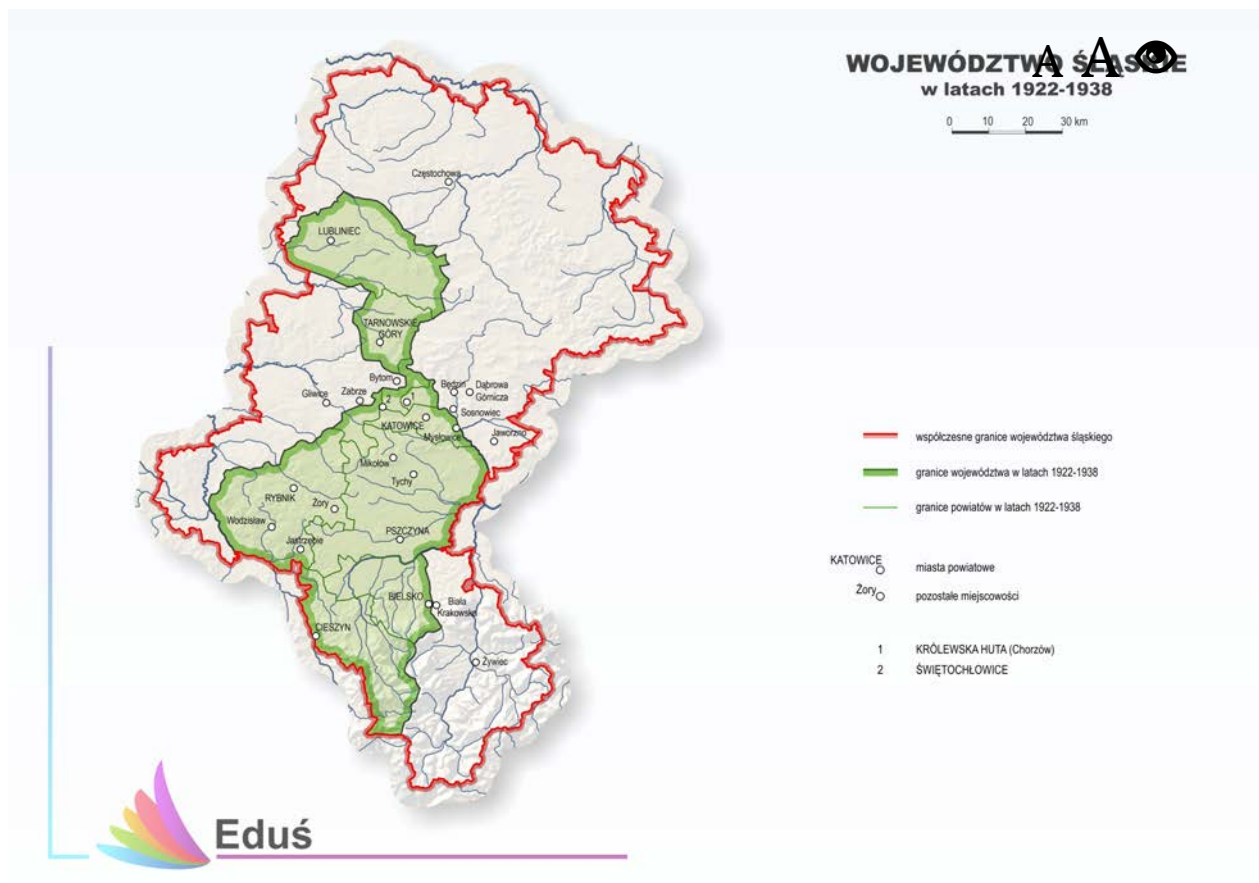
Po raz kolejny nazwa województwo śląskie pojawiła się po II wojnie światowej w 1945 r. Województwo to istniało do reformy administracyjnej w 1950 r. Choć w nazwie odwoływano się do okresu międzywojennego, to było tworem odmiennym ze względu na status, inne terytorium, strukturę demograficzną, a wreszcie funkcjonujący w oparciu o zupełnie różne podstawy system władzy.

W powojennym województwie znalazły się ziemie, które przed wojną wchodziły w skład państwa niemieckiego, ziemie wcześniej należące do województwa śląskiego oraz Zagłębie Dąbrowskie. Ogólna powierzchnia województwa obejmowała 15 369 km², a ludność w 1949 r. osiągnęła liczbę 3 mln 211 tys.

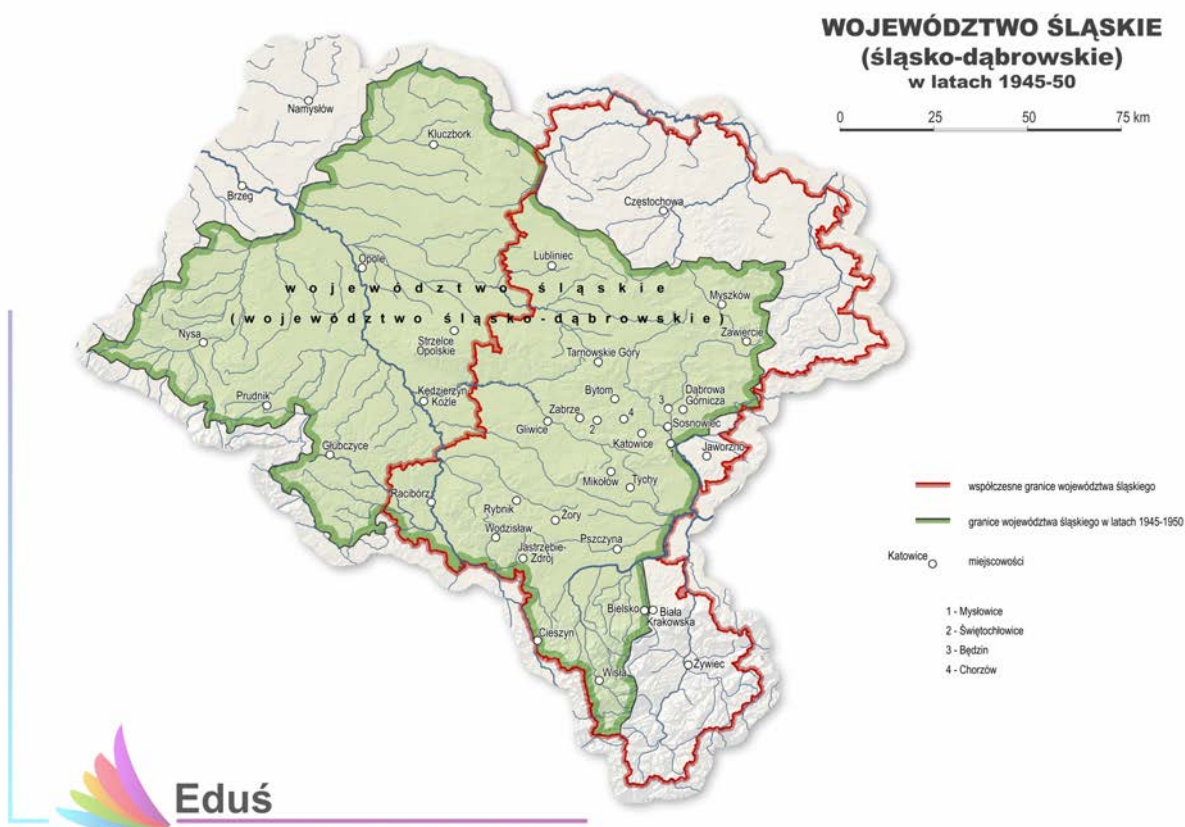
Po raz trzeci nazwa województwo śląskie pojawiła się w 1999 r.

W latach 1951-1998 część dzisiejszego obszaru województwa śląskiego stanowiło województwo katowickie. W 1950 r. do województwa katowickiego włączono część województwa kieleckiego: powiat częstochowski wraz ze stanowiącym powiat miejski miastem Częstochowa. Obszarowo duży powiat częstochowski był jednocześnie poważnym ośrodkiem przemysłu hutniczego i metalowego. Po reformie województwo o powierzchni ponad 9 tys. km² (jedno z najmniejszych w skali kraju) było podzielone na 24 powiaty (wśród nich 11 miejskich). W 1951 r. do województwa katowickiego włączono część powiatu bialskiego z województwa krakowskiego (miasto powiatowe Biała Krakowska i szereg okolicznych gmin). Biała Krakowska została wówczas połączona w jeden organizm miejski z Bielskiem, tworząc miasto Bielsko-Biała. Na przestrzeni kolejnych lat kilkukrotnie zmieniała się powierzchnia województwa śląskiego, które miały wpływ również na liczbę zamieszkującej je ludności.

Z dniem 1 czerwca 1975 r. województwo katowickie otrzymało nowy kształt terytorialny zajmujący obszar 6,65 tys. km². Z jego północnej części utworzono województwo częstochowskie, na rzecz którego katowickie utraciło dawne powiaty: częstochowski, lubliniecki, myszkowski i kłobucki. Na południu powstało województwo bielskie, w którym znalazły się powiaty miejskie Bielsko-Biała i Cieszyn oraz większość gmin powiatów bielskiego i cieszyńskiego (z miastami Ustroniem i Wisłą). Do katowickiego włączono natomiast teren powiatu raciborskiego wraz z powiatem miejskim Racibórz (z województwa opolskiego) oraz powiat miejski Jaworzno i część powiatów chrzanowskiego, olkuskiego i oświęcimskiego z województwa krakowskiego (z miastami: Chrzanów, Olkusz, Trzebinia-Siersza i Brzeszcze). Funkcjonujące w latach 1975-1998 województwo katowickie miało inny kształt niż wcześniejsze – zaznaczał się wyraźny równoleżnikowy układ. Do południkowego układu (od regionu Bielska-Białej do regionu Częstochowy) woj. śląskie wróciło w 1999 r.

Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej (wyk. EXGEO, www.exgeo.pl)

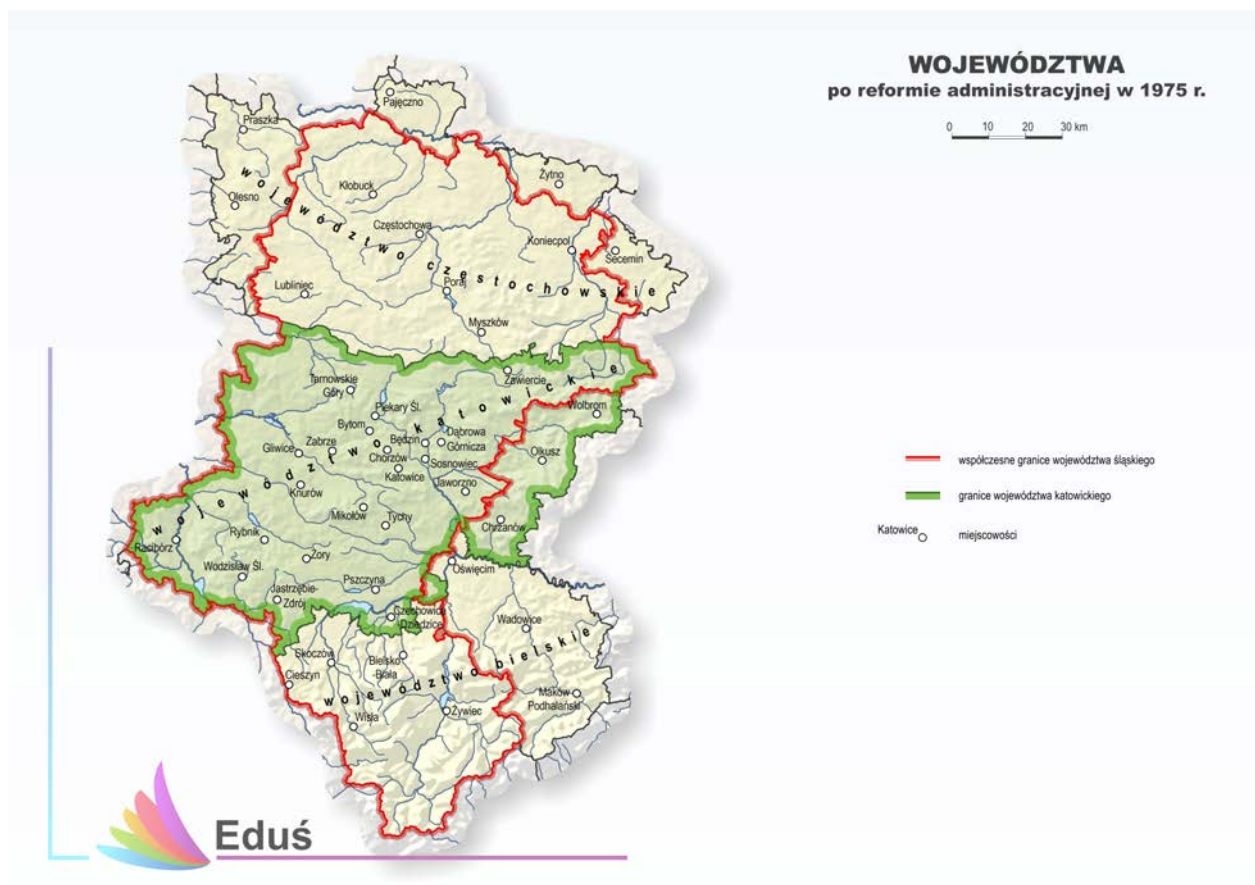

Województwo śląskie (śląsko-dąbrowskie) w latach 1945-1950

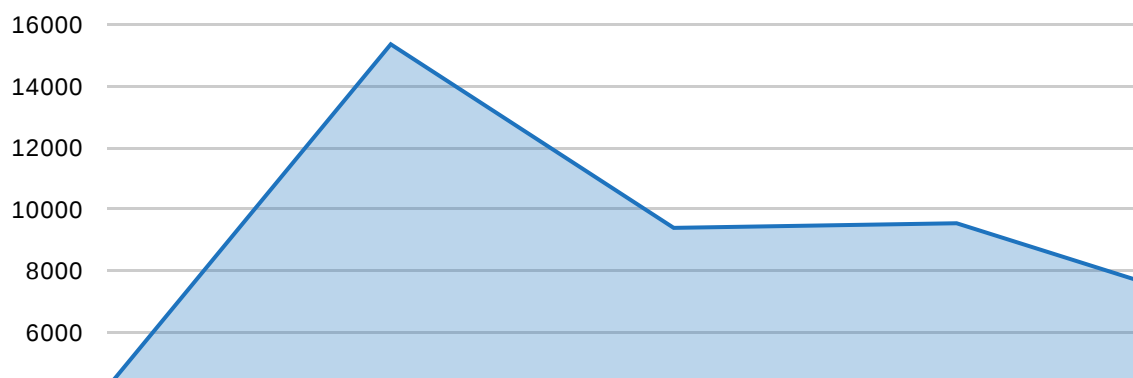
Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej (wyk. EXGEO, www.exgeo.pl)

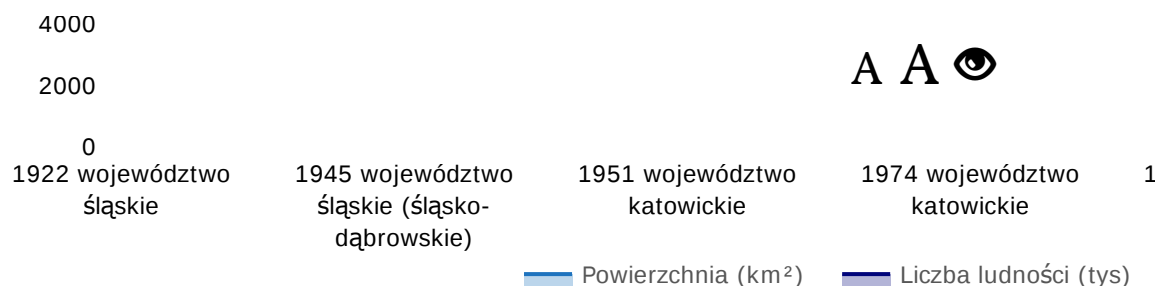
Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej (wyk. EXGEO, www.exgeo.pl)

Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej (wyk. EXGEO, www.exgeo.pl)

Zmiany powierzchni i liczby ludności województwa śląskiego

Źródło: Opracowanie B. Dobosik na podstawie roczników statystycznych GUS

Poza zmianami granic zewnętrznych województwa występowały także zmiany w przebiegu poszczególnych miast i gmin wiejskich. Nasiliły się one w okresie dynamicznych przemian społeczno-gospodarczych dekady lat 70. XX wieku (m.in. Dąbrowa Górnicza, Jastrzębie Zdrój, Sosnowiec, Tychy, Wodzisław Śląski, Żory). Łącznie od 1950 r. do 2000 r. odnotowano 146 przypadków takich zmian, co zdecydowanie daleko w tyle sytuuje inne województwa Polski.

3. Współczesny podział administracyjny województwa śląskiego

Na obszarze województwa śląskiego funkcjonuje 36 powiatów, w tym 19 miast na prawach powiatu.

Współczesny podział administracyjny województwa śląskiego

Wikimedia Commons, na licencji CC

Jednostki administracyjne województwa śląskiego

Nazwa jednostki administracyjnej	Liczba
Powiaty grodzkie	19
Powiaty ziemskie	17

Gminy (w tym):	167
gminy miejskie	49
gminy miejsko-wiejskie	22
gminy wiejskie	96

Źródło: MRS 2012 GUS

Zapamiętaj

Województwo śląskie cechuje się największą gęstością zaludnienia, najwyższym wskaźnikiem urbanizacji i największą liczbą miast.

Województwo śląskie funkcjonuje od 1922 r. ale kilkakrotnie zmieniło swoją nazwę i powierzchnię.

Oprócz zmian zewnętrznych granic następowały – zwłaszcza w II połowie XX w. – zmiany granic miast i gmin.

Na obszarze województwa śląskiego występują dwie konurbacje – katowicka i rybnicka oraz dwie aglomeracje monocentryczne – bielska i częstochowska.

Na rozwój i kształtowanie się konurbacji w województwie śląskim duży wpływ miał przemysł – zwłaszcza górnictwo węgla kamiennego.

Zadania

1. Podaj trzy cechy, które wyróżniają woj. śląskie spośród innych województw w Polsce.
2. Przedstaw zmiany granic i nazw woj. śląskiego po II wojnie światowej.
3. Wykorzystując zamieszczone w lekcji mapy, wskaż, które z podanych miast województwo śląskiego znajdują się na jego obszarze od 1922 r. do chwili obecnej.

Miasta, które są na obszarze
województwa śląskiego/
katowickiego od 1922 r. do chwili
obecnej

Miasta, które w okresie od 1922 r.
do dzisiaj przez jakiś czas
znajdowały się **poza** granicami

województwa śląskiego/
katowickiego

A A

Katowice	Rybnik	Lubliniec	Cieszyn
Chorzów	Pszczyna	Tarnowskie Góry	Gliwice
Jaworzno	Sosnowiec	Bielsko-Biała	Tychy

Sprawdź

Wyczyść

4. Wymień czynniki, które wpłynęły na powstanie i rozwój konurbacji katowickiej.

5. Znajdź informacje o powierzchni i liczbie ludności: województwa śląskiego w 1931 roku, województwa śląskiego (śląsko-dąbrowskiego) w 1945 roku i obecnego województwa śląskiego. Na tej podstawie stwórz dwa wykresy kołowe porównujące liczbę ludności i powierzchnię tych województw. Zastanów się, jakie wnioski wypływają z takiego porównania?

Tutaj dowiesz się więcej

T. Spórna, Województwo Śląskie w III RP – położenie geograficzne, Encyklopedia Województwa Śląskiego, t. 1, 2014, Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej.

M. Gruszczyk, Województwo Śląskie w III RP – jednostka administracyjna, Encyklopedia Województwa Śląskiego, t. 1, 2014, Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej.

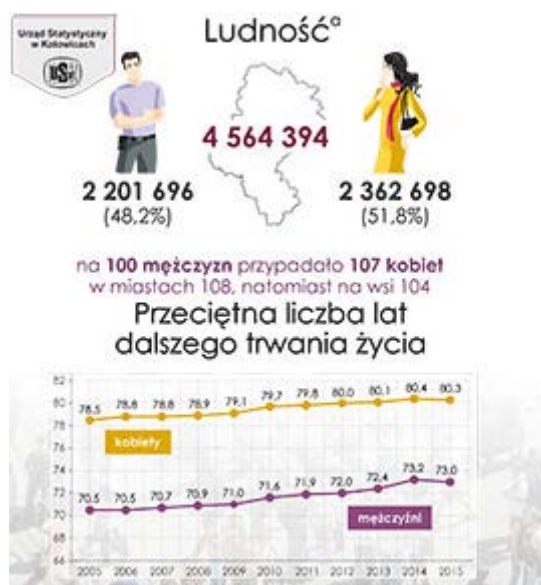
L. Krzyżanowski, Województwo śląskie 1922-1939, Encyklopedia Województwa Śląskiego, t. 1, 2014, Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej.

M. Fic, Województwo śląskie 1945-1950, Encyklopedia Województwa Śląskiego, t. 1, 2014, Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej.

J. Kondracki, 1979, Podstawy regionalizacji fizyczno-geograficznej, PWN, Warszawa.

A. Runge, J. Runge, 2008, Słownik pojęć z geografii społeczno-ekonomicznej, Wyd. Videograf, Katowice.

Powiązane lekcje

JAK I DLACZEGO ZMIENIAŁA SIĘ LICZBA LUDNOŚCI WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

geografia, społeczeństwo

DEMOGRAFIA, RUCH NATURALNY, MIGRACJE,
PROCESY URBANIZACYJNE

ROZPOCZNIJ LEKCJĘ

A A

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE 1922-1939

historia, społeczeństwo

WOJEWÓDZTWO, AUTONOMIA, SEJM
ŚLĄSKI, GRAŻYŃSKI

ROZPOCZNIJ LEKCJĘ

SPIS TREŚCI

PANEL NARZĘDZI

A A

WOJEWÓDZTWA PO II
WOJNIE ŚWIATOWEJ:
ŚLĄSKIE, KATOWICKIE,
BIELSKIE,
CZĘSTOCHOWSKIE
historia, społeczeństwo

ZMIANY ADMINISTRACYJNE, GOSPODARKA,
PRZEMYSŁ

ROZPOCZNIJ LEKCJĘ

Województwo
Śląskie

Institucja kultury Samorządu Województwa Śląskiego

Biblioteka Śląska

*Institut
Badań
Regionalnych*

SPIS TREŚCI

PANEL NARZĘDZI

Copyright Instytutu Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej 2015-2025©
Instytut Badań Regionalnych Biblioteki Śląskiej, ul. Ligonia 7 40-036 Katowice; tel. (+48) 32 251 98 51 wew. 305, e-mail:
ibr@bs.katowice.pl